

Liikenne- ja viestintäministeriö
kirjaamo@lvm.fi

Lausunto HE laeiksi Yleisradio Oy:stä ja valtion televisio- ja radorahastosta annettujen lakien muuttamisesta LVM 017:00/2012

Suomen elokuvasäätiö kiittää mahdollisuudesta lausua asiasta lausunnon pidennetyllä palautusajalla. Pidämme silti valitettavana, ettei elokuvasäätiöltä ole alun perin pyydetty lausuntoa, vaan säätiö antaa sen omasta aloitteestaan. Samoin alkuperäisestä jakelulistasta puuttuvat useimmat kotimaisen elokuvan ja tv-sisällön asiantuntijaorganisaatioista, poislukien SATU ry. Kapea käsitys YLE:n merkityksestä suomalaiselle sivistys- ja kulttuuritarjonnalle leimaa muutoinkin lausuntopyyntölistaa. Vaikuttaa, että ne teknologia- ja mediatahot, jotka ovat julkisuudessa puhuneet YLE:n kilpailua haittaavasta toiminnasta, ovat laajasti edustettuina alkuperäisessä jakelulistassa, kun taas tulevan YLE-veron maksajan näkökulmasta keskeinen tekijä, YLE:n sisällöllinen laatu, on lausunnonantaja valittaessa jäänyt vähäiselle huomiolle. Kuitenkin jo YLE tehtävänsä mukaisesti välittää ja ostaa paljon muiden toimijoiden tekemää kulttuuri- ja sivistyssisältöä ja siksi olisi ollut perusteltua pyytää lausunto laajemmalla joukolla toimijoita.

Suomen elokuvasäätiön lausunto koskien LVM 017:00/2012:a pohjaa pääosin SES:in opetus- ja kulttuuriministeriölle äskettäin toimittamaan lausuntoon ”Audiovisuaalinen kulttuuri digitaalisessa ympäristössä – poliittiset linjaukset 2012 – 2015” ja Suomalaisen elokuvan tavoiteohjelmaan, jotka ovat tämän lausunnon liitteinä; erityisesti Yleisradiota koskevat kohdat ovat SES:in audiovisuaalista politiikkaa koskevassa lausunnossa merkitty huomiiovärein. Näiden lisäksi SES perustelee tässä lausunnossaan muutamaa näkökohtaa omaa ”Audiovisuaalisen kulttuuri digitaalisessa ympäristössä – poliittiset linjaukset 2012 – 2015” -lausuntoaan ja tavoiteohjelmaansa laajemmin.

Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi Yleisradio Oy:stä ja valtion televisio- ja radorahastosta annettujen lakien muuttamisesta – esityksen pääasiallinen sisältö

Tiivistelmässä Hallituksen esityksestä Eduskunnalle laeiksi Yleisradio Oy:stä ja valtion televisio- ja radorahastosta annettujen lakien muuttamisesta - esityksen pääasiallinen sisältö todetaan:

Esityksessä ehdotetaan, että Yleisradio Oy:stä annetun lain 7 §:ssä oleva nykyinen velvoite täyden palvelun ohjelmistoista korvattaisiin velvoitteella tuoda monipuolinen ja kattava televisio- ja radio-ohjelmisto jokaisen saataville yhtäläisin ehdoin. Tehtävänantoon sisällytettäisiin myös täydennys, jonka mukaan palveluja voidaan tarjota valtakunnallisesti ja alueellisesti. Lisäksi tehtäisiin lakitekkinen muutos siten, että käsite kaikissa televerkoissa korvataan ilmaisulla yleisissä viestintäverkoissa. Julkisen palvelun ohjelmatoiminnan erityisiä tehtäviä ehdotetaan täydennettäväksi siten, että siihen kuuluisi myös kotimaisen kulttuurin, taiteen ja virikkeellisen viihteen säilyttäminen tuottamisen, luomisen ja kehittämisen rinnalla. Lisäksi ohjelmistoissa tulisi painottaa myös nuorille suunnattuja ohjelmistoja.

Lakimuutosehdotus:

7 § Julkinen palvelu

Yhtiön tehtävänä on monipuolinen ja kattava julkisen palvelun televisio- ja radio-ohjelmisto siihen liittyvine oheis- ja lisäpalveluineen jokaisen saataville yhtäläisin ehdoin. Näitä ja muita julkisen palvelun sisältöpalveluja voidaan tarjota yleisissä viestintäverkoissa valtakunnallisesti ja alueellisesti.

Julkisen palvelun ohjelmatoiminnan tulee erityisesti:

- 2) tuottaa, luoda, kehittää ja säilyttää kotimaista kulttuuria, taidetta ja virikkeellistä viihdettä;
- 3) ottaa ohjelmistossa huomioon sivistys- ja tasa-arvonäkökohdat, tarjota mahdollisuus oppimiseen ja itsensä kehittämiseen, painottaa lapsille ja nuorille suunnattuja ohjelmistoja sekä tarjota hartausohjelmia;

Pykälään 7 ehdotetut muutokset ovat Suomen elokuvasäätiön näkökulmasta riittämättömiä ja osittain epäselviä ja siksi pykälän muutoksista on vaikea arvioida, onko pykälä kokonaisuudessaan oikean suuntainen.

Hallituksen esityksen perusteluista eikä itse laista tule lukijalle tai kansalaiselle ilmi keskeinen asia: tarkoittavatko uusi ns. YLE-verolaki ja uusi YLE-lain 7 §:n julkisen palvelun kirjaukset sitä, että kaikki Yleisradio Oy:n tarjoamat palvelut säilyvät veron suorittamisen jälkeen kansalaisille maksuttomina kuten nykyisen tv-lupamaksun suorittamisen jälkeen.

Eryteisesti asian määrittely lain tasolla on tärkeää tulevassa maailmassa, jolloin samaan sisältöön kohdistuu sekä broadcast- että online- katselupainetta.

Julkisen palvelun 7 §:ssä mainittu ”yhtäläisin ehdoin” ei välttämättä tarkoita että verovaroin kustannettu palvelu olisi käyttäjälle maksutonta (vrt. terveyskeskusmaksu) tai että laissa määritellyt oheis- ja lisäpalvelut olisivat maksuttomia (vrt. verovaroin tuetut kirjastoperuspalvelut ja kirjastojen varausmaksut). Suomen elokuvasäätiö ei ota tässä vaiheessa kantaa siihen, voiko YLE-veron lisäksi olla käyttökohtaisia maksuja oheis- tai lisäpalveluista vaan SES toivoo, että lausuntokierroksen jälkeen Eduskunnalle annettavassa hallituksen ehdotuksessa uudesta Yleisradiolaista edellämainittu kysymys maksuttomuudesta tai mahdollisista lisämaksuista on ratkaistu. Elokuvatuotannon näkökulmasta vaihtoehtoiset toimintamallit eivät välttämättä ole samanarvoisia. Ei ole hyvän hallinnon mukaista jättää näin keskeistä asiaa avaamatta.

Lisäksi YLE-lakiin on lisätty uusi tehtävä ”säilyttää”. On vaikea arvioida, onko uuden tehtävän lisääminen tarkoituksenmukaista. Lain perusteluosassa sivulla 38 puhutaan sekä arkistoinnista että tarjolla pitämisestä mahdollisuuksien mukaan. Perusteluista ei ilmene, mahdollistaako esitetty laki tulevaisuudessa maksullisen katselu- ja latauspalvelun avaamisen. Jos laki mahdollistaa maksullisen palvelun avaamisen, niin lakiin tulee samalla kirjata, että YLE:n sopimat jakelusopimukset ovat ei-eksklusiivisia ja että samanaikaisesti saatetaan voimaan nk. Terms of trade riippumattomien tuotantoyhtiöiden neuvotteluaseman turvaamiseksi tekijänoikeuskysymyksissä.

Muutoin elokuvasäätiö pitää ehdotettua veroratkaisua käyttökelpoisena keinona turvata YLE:n toiminnan pitkäjänteinen kehittäminen.

Kotimainen elokuva mukaan julkisen palvelun tehtävään

Yleisperustelut, s. 5:

Nykyisen kaltaista julkisen palvelun määritelmää säädettäessä vuonna 1993 todettiin, että julkiselle palvelulle ei ole annettavissa täysin kattavaa ja yksiselitteistä määritelmää (HE 124/1993 vp), koska palvelun määritelmä ja sisältö ovat riippuvaisia muun ohella yhteiskuntakehityksestä. Tämän vuoksi julkinen palvelu määritellään esimerkinomaisena luettelona tehtäviä, joiden katsotaan olevan keskeisiä julkisen palvelun yleisradiotoiminnassa. Lisäksi on huomattava, että julkisen palvelun tulee myös voida vastata muuttuviin sisältöpalveluiden käyttötarpeisiin sekä hyödyntää teknologian kehityksen mahdollisuuksia.

7 §. Julkinen palvelu. Pykälän 1 momentissa kerrotaan julkisen palvelun määrittelyn peruslähtökohta. Komission valtioneuvoston tiedonanto lähtee siitä, että julkisen palvelun määrittelyn tulee olla mahdollisimman tarkka. Jäsenvaltioilla on kuitenkin laaja vapaus määritellä julkisen palvelun sisältö. Määritelmä voi kattaa laajasti erilaisia ohjelmatyyppejä ja sisältöjä riippumatta siitä, tarjotaanko vastaavia sisältöjä markkinoilla kaupallisesti. Tiedonannossa on myös huomioitu tulevat tarpeet toiminnan monipuolistamiseksi ja teknologian kehityksen, esimerkiksi uusien jakeluteiden käyttö, hyödyntämiseen.

Näin ollen määritelmä täyttää täsmällisyyden vaatimuksen, vaikka se olisi laaja-alainen. Määritelmän on luonteeltaan sellainen, että se on yhteensopiva yhteiskunnan demokraattisten, sosiaalisten ja kulttuuristen tarpeiden täyttämistä ja moniarvoisuuden takaamista koskevien tavoitteiden kanssa. (Yleisperustelut, s. 37)

Kuten yleisperusteluissa sanotaan, niin julkisen palvelun määritelmä riippuu yhteiskuntakehityksestä ja julkisen palvelun määrittelyssä käytetty esimerkinomaisuus kuvastaa lainsäädäntöhetken yhteiskunnallisia arvoja ja painotuksia. Koska:

- a) Suomen hallitus on korostanut luovan sisältötalouden ja sisältöteollisuuden merkitystä taloudellisen vaurauden lisääjänä, on ulkopuolisen sisällön ostajana Yleisradioyhtiön rooli luovan talouden mahdollistajana keskeinen.
- b) Elokuva ja kuvakieli ovat muodostuneet yhä tärkeämmäksi osaksi kansallista itseilmaisua ja ovat nousseet osalle kansalaisryhmiä vähintään kirjallisuuden ja kirjoitetun kielen veroisiksi keinoksi syvällisen ja merkityksellisen tiedon ja elämysten tuottajina .
- c) Merkille pantavaa on, että kotimainen elokuva on katsojamääriltään suositumpaa kuin koskaan aiemmin television tulon jälkeen.

Kotimainen elokuva ja YLE:n hallintoneuvosto

Julkisen palvelun ohjauksen ja valvonnan kannalta hallintoneuvoston keskeinen tehtävä on päätösvalta asioissa, jotka koskevat toiminnan huomattavaa supistamista tai laajentamista tai yhtiön organisaation olennaista muuttamista. Lisäksi hallintoneuvoston velvollisuutena on huolehtia ja valvoa, että julkisen palvelun ohjelmatoiminnan mukaiset tehtävät tulevat suoritetuiksi. (Yleisperustelut, s. 5-6)

Lakiesitys korostaa hallintoneuvoston roolia strategisena valvojana. Yleisradion rooli kotimaisen elokuvan suhteen on kiistatta niin merkittävä, että hallintoneuvostolla pitää viime kädessä olla päätösvalta julkisen palvelun toiminnan huomattavasta supistamista tai laajentamista.

Uudenkin lain mukaan Yleisradio toimii Eduskunnan valvonnassa ja Eduskunta nimittää YLE:n korkeimman toimielimen, hallintoneuvoston, jäsenet. Kotimainen elokuva tarvitsee sekä lainsäädännöllisen aseman että poliittisten päättäjien huomion. Viime vuodet ovat osoittaneet käytännössä, ettei julkisen palvelun määritelmä ole ollut riittävä kotimaisen elokuvan ja riippumattoman tuotannon näkökulmasta.

Kotimainen tuotannon kilpailukyky

Suomalaisen median tulevaisuushaaste on edelleen kotimaisen tuotannon kilpailukyky. Tällöin Yleisradion rooli kotimaisen sisällön tuottajana ja kotimaisen luovan alan edistäjänä ja rahoittajana korostuu, sillä Yleisradion tarjoamassa ohjelmistossa kotimainen sisältö on keskeisessä asemassa. Vuonna 2010 Yleisradion koko televisio-ohjelmiston kotimaisuusaste oli 48,3 prosenttia. Yhtiö tarjoaa lisäksi hyvin eurooppalaista ohjelmaa, sillä muun eurooppalaisen tarjonnan osuus oli noussut jo yli 40 prosenttiin tarjottavasta ohjelmistosta. (Yleisperustelut, s. 10)

Suomen elokuvasäätiö yhtyy mm. Suomen elokuvatuottajien keskusliitto ry:n lausuntoon Yleisradion rahoituksen vaikutuksesta kotimaisen fiktiiviseen tuotantoon ja kotimaisen tv-draaman ja elokuvan aseman paremman turvaamisen osalta.

Kun Suomen elokuvasäätiön tukemista tuotannoista noin 80% (usean vuoden keskiarvona) saa televisiolevityksensä YLE:n kautta, on YLE:n ja muiden jakelijoiden etu, että toimivan ja riittävätasoisien tukijärjestelmän myötä tuotantoyhtiöillä on myytävänä kotimaista sisältöä.

Suomen elokuvasäätiö vastaa mielellään lausuntoa koskeviin tarkentaviin kysymyksiin ja toivoo, että sen esittämät näkökohdat otetaan huomioon lausuntoa lopulliseen muotoon kirjoitettaessa.

Helsingissä, 14.3.2012

Suomen elokuvasäätiö

Irina Krohn

toimitusjohtaja